

Humanistyczne podstawy medycyny paliatywnej

1. METRYCZKA

Rok akademicki	2025/2026
Wydział	Lekarski
Kierunek studiów	Lekarski
Dyscyplina wiodąca	Nauki medyczne
Profil studiów	Ogólnoakademicki
Poziom kształcenia	Jednolite magisterskie
Forma studiów	Stacjonarne i niestacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	Fakultatywny
Forma weryfikacji efektów uczenia się	Zaliczenie
Jednostka prowadząca /jednostki prowadzące	Klinika Medycyny Paliatywnej ul. W. H. Lindleya 4, Warszawa medycyna.paliatywna@uckwum.pl
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	dr hab. n. med. i n. o zdrowiu Tomasz Dzierżanowski
Koordynator przedmiotu	lek. Krzysztof Krysa krzysztof.krysa@wum.edu.pl
Osoba odpowiedzialna za sylabus)	lek. Krzysztof Krysa krzysztof.krysa@wum.edu.pl
Prowadzący zajęcia	dr hab. n. med. i n. o zdrowiu Tomasz Dzierżanowski lek. Krzysztof Krysa lek. Piotr Dudek

2. INFORMACJE PODSTAWOWE			
Rok i semestr studiów	III i IV rok studiów, semestry zimowy oraz letni (po 1 grupie w każdym semestrze)	Liczba punktów ECTS	2.00
FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ		Liczba godzin	Kalkulacja punktów ECTS
Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim			
wykład (W)			
seminarium (S)		30	1.2
ćwiczenia (C)			
e-learning (e-L)			
zajęcia praktyczne (ZP)			
praktyka zawodowa (PZ)			
Samodzielna praca studenta			
Przygotowanie do zajęć poprzez lekturę zalecanej literatury		20	0.8

3. CELE KSZTAŁCENIA	
C1	Zwiększenie zrozumienia studentów dla perspektywy pacjenta dotyczącej odczuwania choroby – jej rozpoznania i objawów, metod leczenia oraz ich ujemnych następstw
C2	Kształtowanie właściwej postawy etycznej – kierowanie się dobrem pacjenta, sprawiedliwością, powszechnie przyjętymi standardami etycznymi i prawnymi w codziennej pracy lekarza w tym m. in. cnotami dobrego lekarza wg E. Pellegrino, Kodeksem Etyki Lekarskiej i Ustawą o Prawach Pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
C3	Rozwijanie umiejętności krytycznej analizy zagadnień etycznych, zwłaszcza w medycynie, ze szczególnym uwzględnieniem medycyny paliatywnej

4. STANDARD KSZTAŁCENIA – SZCZEGÓŁOWE EFEKTY UCZENIA SIĘ	
Symbol i numer efektu uczenia się zgodnie ze standardami uczenia się	Efekty w zakresie (zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra NiSW z 26 lipca 2019)
Wiedzy – Absolwent* zna i rozumie:	
D.W1.	społeczny wymiar zdrowia i choroby, wpływ środowiska społecznego (rodziny, sieci relacji społecznych) i nierówności społecznych oraz społeczno-kulturowych różnic na stan zdrowia, a także rolę stresu społecznego w zachowaniach zdrowotnych i autodestrukcyjnych

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr .../2024 Rektora WUM z dnia2024 r.)

D.W2.	społeczne czynniki wpływające na zachowania w zdrowiu i w chorobie, szczególnie w chorobie przewlekłej
D.W4.	postawy społeczne wobec znaczenia zdrowia, choroby, niepełnosprawności i starości, konsekwencje społeczne choroby i niepełnosprawności oraz bariery społeczno-kulturowe, a także koncepcję jakości życia uwarunkowaną stanem zdrowia
D.W5.	zasady i metody komunikacji z pacjentem i jego rodziną, które służą budowaniu empatycznej, opartej na zaufaniu relacji
D.W7.	psychospołeczne konsekwencje hospitalizacji i choroby przewlekłej
D.W10.	rolę rodziny pacjenta w procesie leczenia
D.W11.	problematykę adaptacji pacjenta i jego rodziny do choroby jako sytuacji trudnej oraz do związanych z nią wydarzeń, w tym umierania i procesu żałoby rodziny
D.W16.	główne pojęcia, teorie i zasady etyczne służące jako ogólne ramy właściwego interpretowania i analizowania zagadnień moralno—medycznych
D.W17.	prawa pacjenta

Umiejętności – Absolwent* potrafi:

D.U1.	uwzględniać w procesie postępowania terapeutycznego subiektywne potrzeby i oczekiwania pacjenta wynikające z uwarunkowań społeczno-kulturowych
D.U4.	budować atmosferę zaufania podczas całego procesu diagnostycznego i leczenia
D.U5.	przeprowadzać rozmowę z pacjentem dorosłym, dzieckiem i rodziną z zastosowaniem techniki aktywnego słuchania i wyrażania empatii oraz rozmawiać z pacjentem o jego sytuacji życiowej
D.U13.	przestrzegać wzorców etycznych w działaniach zawodowych
D.U14.	rozpoznawać etyczny wymiar decyzji medycznych i odróżniać aspekty faktualne od normatywnych
D.U15.	przestrzegać praw pacjenta
E.U20.	kwalifikować pacjenta do leczenia domowego i szpitalnego
E.U21.	rozpoznawać stany, w których czas dalszego trwania życia, stan funkcjonalny lub preferencje pacjenta ograniczają postępowanie zgodne z wytycznymi określonymi dla danej choroby
E.U37.	rozpoznać agonię pacjenta i stwierdzić jego zgon

*W załącznikach do Rozporządzenia Ministra NiSW z 26 lipca 2019 wspomina się o „absolwencie”, a nie studencie

5. POZOSTAŁE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Numer efektu uczenia się	(pole nieobowiązkowe) Efekty w zakresie
--------------------------	--

Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:

W1	najważniejsze cele i zasady współczesnej medycyny paliatywnej, filozofię opieki paliatywnej i jej znaczenie w kontekście opieki nad pacjentem na wszystkich etapach poważnej choroby i godnej śmierci
W2	formy udzielania świadczeń z zakresu medycyny paliatywnej i ich dostępność w zależności od warunków

	społecznych pacjentów oraz regulacji prawnych
--	---

Umiejętności – Absolwent potrafi:

U1	kierować się w swoim postępowaniu zasadami etycznymi oraz wykazywać się znajomością najważniejszych cnót lekarskich wg E. Pellegrino
----	--

Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:

K1	przewodzenia rozmowy z pacjentami będącymi na różnym etapie akceptacji swojej choroby i jej następstw oraz udzielania im emocjonalnego wsparcia
K2	ujawniania współczucia dla cierpiących i gotowości do bezinteresownego niesienia pomocy

6. ZAJĘCIA

Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
S1-S2 (4 h dydaktyczne)	Etyka a moralność – definicje, rola w medycynie ze szczególnym uwzględnieniem medycyny paliatywnej, najważniejsze teorie i zasady etyczne mające znaczenie dla dokonywania wyborów w codziennej praktyce medycznej: deontologia i kodeksy etyczne, etyka 4 zasad T. Beauchampa i J. Childressa („pryncypializm”), konsekwencjalizm, etyka cnoty dawniej i dziś – cnoty niezbędne w praktyce lekarza wg E. Pellegrino, etyka troski	D.W16 D.U13, D.U14 W1 U1 K2
S3-S5 (6 h dydaktycznych)	Analiza zagadnień z zakresu etyki medycznej na podstawie różnorodnych przypadków (kazuśów)	D.W1, D.W2, D.W4, D.W16, D.W17 D.U1, D.U13, D.U14, D.U15 W2 U1 K2
S6 (2 h dydaktyczne)	Doświadczenie choroby i chorowania – analiza perspektywy pacjenta i jej rola w pracy lekarza	D.W1, D.W2, D.W4, D.W5, D.W7, D.W11 D.U1, D.U4, D.U5
S7 (2 h dydaktyczne)	Formy udzielania opieki paliatywnej aktualnie dostępne w Polsce i zasady ich wyboru – ograniczenia prawne i trudności społeczne a potrzeby chorych	D.U1, D.U15 E.U20, E.U21 W2
S8 (2 h dydaktyczne)	Rola bliskich pacjenta w rozpoznawaniu i leczeniu najczęstszych objawów. Relacje zespół terapeutyczny – rodzina pacjenta w różnych formach opieki paliatywnej i na różnych etapach nieuleczalnej skracającej długość życia choroby	D.W10, D.W11 D.U4, D.U15 W1
S9 (2 h dydaktyczne)	Izolacja i osamotnienie jako kluczowe składowe cierpienia (w tym model „bólu totalnego” wg C. Saunders). Towarzystwo choremu. Rozpoznawanie potrzeb i udzielanie adekwatnego wsparcia (informacyjnego, emocjonalnego, instrumentalnego). Udzielanie wsparcia bliskim pacjenta.	D.W5, D.W7, D.W10, D.W11, D.W17 D.U1, D.U4, D.U15 E.U20, E.U21 K1, K2
S10 (2 h dydaktyczne)	Godność w umieraniu. Koniec życia w medycynie paliatywnej – jak wygląda? — <i>dr hab. n. med. i n. o zdrowiu Tomasz Dzierżanowski</i>	D.W11, D.W17 D.U1, D.U4 E.U37 W2

S11 (2 h dydaktyczne)	Osierocenie. Pomoc w żałobie	D.W11 D.U5 K2
S12 (2 h dydaktyczne)	Miejsce wolontariuszy w opiece paliatywnej i możliwości udzielania wsparcia pacjentom — <i>lek. Piotr Dudek</i>	D.W5, D.W7, D.W11 D.U4, D.U5, D.U13, D.U15 E.U21 U1 K1, K2
S13-S15 (6 h dydaktycznych)	Perspektywa pacjenta. Troskliwa obecność — <i>dr n. med.: Tomasz Gienza; lek.: Aleksandra Janota, Katarzyna Kołodziejczyk, Krzysztof Krysa, Agnieszka Pęczyła, Andrei Putintsev, Mieszko Skoczylas, Agnieszka Stasińko</i>	D.U1, D.U4, D.U5, D.U13, D.U15 E.U21 U1 K1, K2

7. LITERATURA

Obowiązkowa

wybrane rozdziały spośród poniższych pozycji (lub innych uzgodnionych z nauczycielami prowadzącymi zajęcia) jako inspiracja do napisaniu eseju lub przygotowania zaliczenia przedmiotu w inny sposób:

Przykład 1. Poszukiwanie sensu w życiu i śmierci

T. Dzierżanowski, Brzegi dobrej Rzeki, Multico, Warszawa 2016

V. Frankl, Człowiek w poszukiwaniu sensu, Czarna Owca, 2010

Ks. J. Kaczkowski, K. Jabłońska, Szału nie ma, jest rak, Biblioteka Więzi, 2013

E. Kübler-Ross, Koło życia. Rozważania o życiu i umieraniu, MT Biznes, Warszawa 2010

V. Frankl, Życie z sensem. Autobiografia, Mando inside, 2023

Ks. J. Kaczkowski, P. Żyłka, Życie na pełnej petardzie, Wydawnictwo WAM, 2015

Przykład 2. Psychologia kresu ludzkiego życia

K. de Walden-Gałuszko, Psychoonkologia w praktyce klinicznej, PZWL, Warszawa 2014

E. Kübler-Ross, Rozmowy o śmierci i umieraniu, liczne wydania w różnych latach, np. Media Rodzina, Poznań 2007

V. Frankl, Człowiek w poszukiwaniu sensu, Czarna Owca 2010

T. Dzierżanowski, J. Binnebesel, Godność w umieraniu, Medycyna Paliatywna 2019; 11(4): 156–162 (<https://www.termedia.pl/Dignity-in-dying,59,39944,1,1.html>); tekst dostępny również na platformie e-learning WUM – kurs Medycyna Paliatywna w zakładce „przydatne materiały)

Dobre umieranie w rodzinie i wśród bliskich. Teoria – badania – praktyka, red. A. Janiak, t. 1: O dobrym umieraniu, cz.: I-III, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Dolnośląskiego, Wrocław 2024

Uzupełniająca

Podręczniki medycyny paliatywnej:

Medycyna paliatywna 2025, red. A. Ciałkowska-Rysz, T. Dzierżanowski, Termedia, Poznań 2025

Oxford Textbook of Palliative Medicine, red. N. Cherny, M. Fallon et al., Oxford 2015 lub nowsze wydanie

Podręczniki z zakresu etyki, w tym etyki medycznej (syn. bioetyki w węższym rozumieniu):

P. Łuków, T. Pasierski, Etyka medyczna z elementami filozofii, PZWL, Warszawa 2014

K. Szewczyk, Bioetyka, t. 1-2, PWN, Warszawa 2009

W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 1-3, liczne wydania – w zakresie dotyczącym etyki

Zbiory esejów z zakresu etyki, w tym etyki medycznej (syn. bioetyki w węższym rozumieniu):

Bioetyka, red. J. Różyńska, W. Chańska, Wolters Kluwer, Warszawa 2013

Przewodnik po etyce, red. P. Singer, Książka i Wiedza, Warszawa 1998 lub nowsze wydanie

Pozostała literatura:

G. Raanan, Etyka lekarska. Problemy filozoficzne, tłum. A. Alichniewicz i A. Szczęsna, PZWL, Warszawa 1997
R. Wulff, A. Pedersen, Filozofia medycyny, tłum. Z. Szawarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993
Kodeks Etyki Lekarskiej, https://nil.org.pl/uploaded_images/1723037323_kel-2305.pdf (dostęp 04.03.2025)
Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, [tekst jednolity:] Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 2024 r. (Dz. U. poz. 581),
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240000581/O/D20240581.pdf> (dostęp 04.03.2025)

8. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
D.W16 D.U1, D.U4, D.U5, D.U13, D.U14, D.U15 E.U20, E.U21, E.U37 W1, W2 U1 K1, K2	obserwacja przez nauczyciela akademickiego i dokonywana na bieżąco ocena aktywności podczas zajęć	udział w dyskusji nad $\geq 60\%$ przypadków (przypadków) etycznych co najmniej dostateczna ocena zaangażowania w dyskusję
D.W1, D.W2, D.W4, D.W5, D.W7, D.W10, D.W11, D.W17 D.U1, D.U13, D.U14 W2 U1	przygotowanie ustnej lub pisemnej wypowiedzi (np. eseju, prezentacji, opowiadania) dotyczącej perspektywy pacjenta i jej rozumienia przez uczestników zajęć	co najmniej dostateczna ocena nauczyciela prowadzącego zajęcia

9. INFORMACJE DODATKOWE

Zajęcia odbywają się w Klinice Medycyny Paliatywnej (1M10) SKDJ (ul. W. H. Lindleya 4 – dojazd komunikacją miejską: przystanki Pl. Starynkiewicza i Lindleya) UCK WUM [wejście przez bramę między kościołem a SORem – następnie pierwsze napotkane drzwi (po prawej stronie, odpowiednio opisane). Zajęcia S1 – S11 mogą zostać także zrealizowane w formie zdalnej na życzenie większości zapisanych osób.

Limit miejsc wynosi 30 z uwagi na realizację co najmniej części zajęć w formie stacjonarnej.

Zajęcia są odpowiednie dla studentów wszystkich lat studiów, choć bardziej zalecane dla mających wcześniejszy kontakt z pacjentami w ramach zajęć (III-IV rok studiów) lub wakacyjnych praktyk studenckich (II-IV rok studiów).

Przy jednostce działa Studenckie Koło Naukowe Medycyny Paliatywnej.

W przypadku braku uzyskania zaliczenia przedmiotu studenci uprawnieni są do kolokwium poprawkowego i kolokwium komisijnego.

Prawa majątkowe, w tym autorskie, do sylabusu przysługują WUM. Sylabus może być wykorzystywany dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywanych w WUM. Korzystanie z sylabusu w innych celach wymaga zgody WUM.

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich